

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

CB ./. riksåklagaren ang. **grovt brott mot lagen om förbud
beträffande knivar och andra farliga föremål**

(Svea hovrätts dom den 21 november 2025 i mål B 4239-25)

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrätts dom och anser inte att det finns något skäl för prövningstillstånd.

Bakgrund

CB är dömd för brott mot lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, grovt brott, till fängelse i sex månader.

Han har förnekat brott och gjort gällande att det varit frågan om ett befogat innehav. Han är kock och använder en egen kockkniv när han arbetar. Eftersom det saknas möjlighet att låsa in kniven på arbetsplatsen tar han med sig den hem efter arbetspassens slut. Så skedde även dagen för den åtalade gärningen.

CB har den aktuella dagen hamnat i bråk med en okänd person i tunnelbanan och då tagit upp kniven ur väskan för att rikta den mot den okände personen.

Tingsrätten har funnit att det varit frågan om ett befogat innehav och ogillat åtalet. Frågan om CB har haft rätt att använda kniven så som skedde saknar enligt tingsrätten avgörande betydelse för om innehavet av kniven har varit befogat.

Hovrätten har ansett att det i och för sig har varit befogat för CB att, av de skäl han uppgett, ta med sig en arbetskniv på resa mellan arbetsplatsen och hemmet, under förutsättning att kniven förvaras undanstoppad på ett säkert sätt (jfr t.ex. NJA 2016 s. 30 med vidare hänvisningar). Eftersom CB har avbrutit sin resa hem från arbetsplatsen genom att följa efter en man och vara drivande i ett bråk inom ramen för vilket han tagit fram kniven för att hota mannen kan innehavet av kniven inte längre anses vara befogat. Med hänvisning till att det uppenbarligen har förelegat fara att kniven skulle komma till användning vid brott mot liv och hälsa är brottet enligt hovrätten att bedöma som grovt brott mot knivförbudslagen.

Överklagandet

CB har yrkat att Högsta domstolen ska frikänna honom eller i vart fall bedöma gärningen som brott av normalgraden. Han har vidare yrkat att påföljden under alla förhållanden ska sättas ned.

Rättslig reglering

Enligt 1 § första stycket lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivförbudslagen) får knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa inte innehas på allmän plats, inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, eller i fordon på allmän plats. Förbudet att inneha kniv gäller dock inte om kniven enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till dess art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat.

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot knivförbudet ska enligt 4 § knivförbudslagen dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. I ringa fall ska dock inte dömas till ansvar. Om brottet är grovt ska dömas till fängelse i högst ett år.

Förbudet att inneha kniv är en del i samhällets försök att minska förekomsten av allvarligt våld. Risker för sådant våld ökar generellt när knivar och andra farliga föremål finns på platser där många människor uppehåller sig. Särskilt gäller detta i samband med allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, liksom i övrigt på allmän plats eller på skolor. Samtidigt är det uppenbart att inte allt innehav av kniv på allmän plats kan förbjudas. I många sammanhang är knivar nödvändiga arbetsredskap som måste kunna innehas även på allmänna platser. Knivar måste också kunna medföras till och från olika fritidsaktiviteter där användande av kniv är naturligt och invändningsfritt från allmän synpunkt (prop. 1987/88:98 s. 7). Lagstiftningen innebär därför att sådant innehav av kniv som framstår som rimligt och naturligt i samhället, eller med lagens ord är att anse som befogat, faller utanför knivförbudet (prop. 1989/90:129 s. 12).

Undantagsreglerna, både den som avser befogade innehav och den som gäller ringa fall, ska tillämpas med förnuft och generositet, så att inte knivförbudet kan uppfattas som ett otillbörligt ingrepp i den personliga friheten. Vägledande för tillämpningen är att knivförbudet är avsett att i första hand träffa ett sådant innehav av knivar som ökar risken för våldshandlingar och inte fall då innehavet framstår som nödvändigt eller harmlöst för ett naturligt betraktelsesätt. (Se NJA 2016 s. 30 med hänvisning till prop. 1987/88:98 s. 16 och prop. 1989/90:129 s. 12 och 22.)

Många olika omständigheter kan behöva vägas in vid prövningen av om ett innehav är befogat eller inte. Däribland ingår anledningen till att kniven innehas, vad det är för kniv och hur den förvaras. En samlad bedömning måste göras av dessa och andra omständigheter som kan ha betydelse för avgränsningen av det straffbelagda området. Det innebär att det inte kan uteslutas att det som vid en

första anblick förefaller vara ett olagligt innehav av kniv i själva verket kan röra sig om ett knivinnehav som är befogat och därmed tillåtet. (Se a. rättsfall.)

När det gäller anledningen till att en kniv innehas ska hänsyn tas till hur nära och naturligt sammanbundet innehavet är med det användande som motiverade att kniven togs med. Även omständigheter som mera allmänt påverkar risken för våldsanvändning ska vägas in. Den som under alkoholpåverkan innehar en kniv på allmän plats löper i regel större risk för att råka i situationer där våldshandlingar kan inträffa. Den risken är typiskt sett större nattetid i miljöer där andra alkoholpåverkade personer uppehåller sig. Även detta ska alltså beaktas vid bedömningen. (Jfr ”Butterflykniven” NJA 1998 s. 604.)

För färd med allmänna kommunikationsmedel gäller, att om resan är ett naturligt sätt att ta sig till eller från ett sammanhang som innefattar att det är befogat att använda kniv av ett visst slag, så får kniven också medföras under resan (se NJA 2016 s. 30 p. 25 och 15).

Min bedömning

Det får godtas att CB var på väg hem från sitt arbete som kock med den aktuella kniven, som påstås vara ett arbetsredskap, i sin ryggsäck. Det är i och för sig möjligt att föra ett arbetsredskap till och från ett arbetsställe där användande av kniv är naturligt och invändningsfritt från allmän synpunkt.

I det här fallet står det emellertid klart att CB på väg med tunnelbanan som en reaktion på en mindre konflikt med en medresenär har tagit fram sin kniv ur ryggsäcken och följt efter den okände personen för att konfrontera denne. CB har inte agerat i trängt läge utan återvänt till en avslutad konflikt med kniven i handen. Det som framgår om hans handlande mot en medresenär talar för att innehavet av kniven inte har varit motiverat av behovet av transport från arbetet till bostaden utan istället av en beredskap att använda kniven vid konflikter i allmänna miljöer. Knivinnehavet framstår, med beaktande av vad som är utrett om CB:s agerande och vid den helhetsbedömning som ska göras, som en försvarsberedskap vid färd med allmänna kommunikationsmedel.

Det är därför enligt min bedömning inte frågan om ett befogat innehav som övergått i ett obefogat utan om ett innehav som, med hänsyn till vad som är utrett om händelseförloppet i tunnelbanan och CB:s agerande, aldrig varit befogat. CB bör, som hovrätten funnit, dömas för brott mot knivförbudslagen. Brottet bör, enligt åtalet, bedömas som grovt eftersom kniven är av farlig art och det har funnits fara att kniven ska komma till användning vid brott mot liv och hälsa då den tilltalade tagit fram den i samband med ett bråk.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande

frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan inte föranleda prövningstillstånd på denna grund.

Högsta domstolen har gett vägledning om ansvar, rubricering och påföljd i mål om innehav av kniv och andra farliga föremål i flera avgöranden (se ”Butterflykniven” NJA 1998 s. 604, ”Kniven i handväskan” NJA 2016 s. 30, ”Kniv innehavet i skolan” NJA 2020 s. 778, ”Multiverktyget” NJA 2023 s. 1052, ”Vinkelslipen” NJA 2024 s. 335, ”Koppleri och art” NJA 2025 s. 834 samt ”Kniv innehavet I–IV”, domar den 11 mars 2026 i mål B 3440-24, B 415-25, B 2746-25 och B 4433-25.)

Min bedömning är att omständigheterna kring innehavet i det nu överklagade målet inte ger förutsättningar för ytterligare vägledning i fråga om hur bedömningen av vad som är ett befogat innehav ska göras. Frågan om innehavet varit befogat eller inte måste avgöras genom en värdering av den bevisning som lagts fram i målet och bevisvärderingen är inte en prejudikatfråga. Jag anser inte att det finns något skäl för prövningstillstånd med anledning av överklagandet.

Bevisuppgift och handläggning

Om prövningstillstånd meddelas ber jag om att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets handläggning.

Katarina Johansson Welin

Eva Bloch

Kopia till

Utvecklingscentrum.

City åklagarkammare i Stockholm (AM-16988-24).

Assistentåklagare Emma Stålnacke.